13/11/2019

Η Παναγία Σουμελά μέσα από τα μάτια του Δημήτρη Ψαθά

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

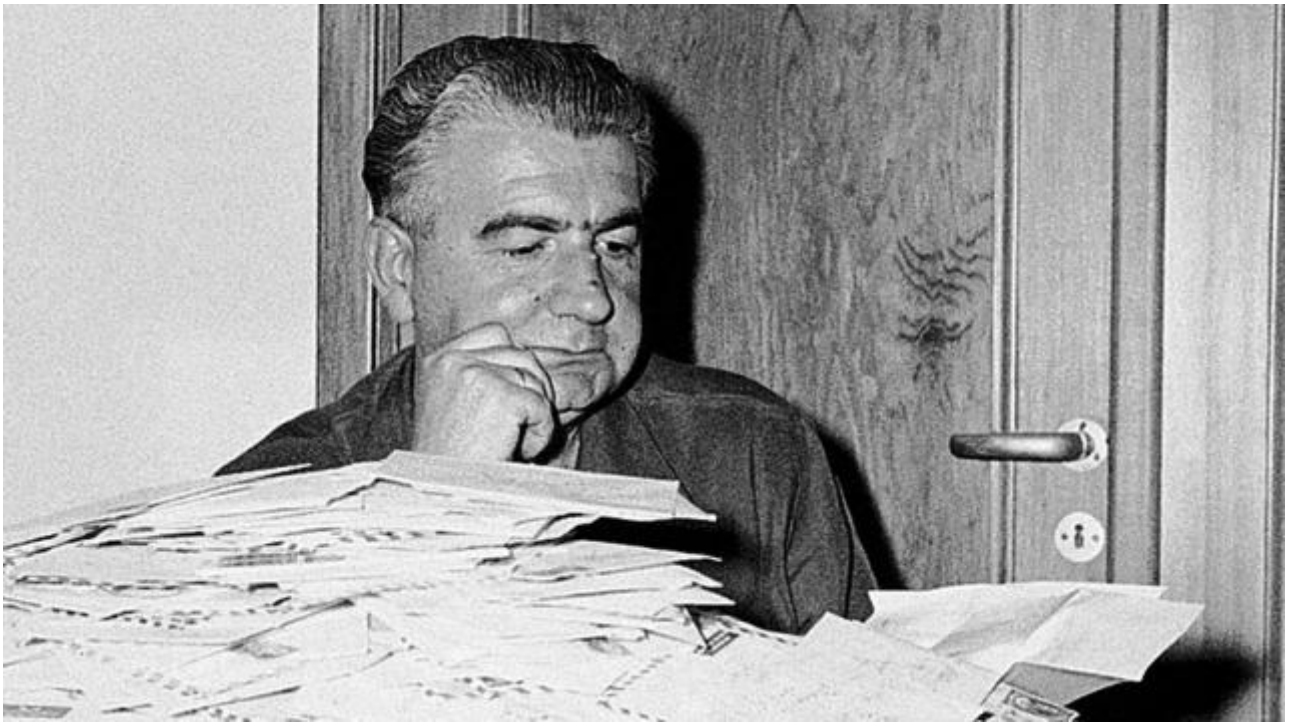

Σαν σήμερα, 13 Νοεμβρίου του 1979, έφυγε από την ζωή ο Δημήτρης Ψαθάς. Ο Δημήτρης Ψαθάς καταγόταν από την Τένεδο αλλά γεννήθηκε στην Τραπεζούντα του Πόντου τον Οκτώβριο του 1907. Το 1923, με τη Μικρασιατική καταστροφή, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του και αφιερώθηκε στη δημοσιογραφία, την ευθυμογραφία και το θέατρο.

Ο πολυγραφότατος Δημήτρης Ψαθάς στο μνημειώδες έργο του Γη του Πόντου χάρισε πολύτιμα ιστορικά στοιχεία για τα δραματικά γεγονότα που σημάδεψαν τον ποντιακό ελληνισμό στις αρχές του 20ού αιώνα, αλλά και γλαφυρότατες περιγραφές για τη ζωή στην Τραπεζούντα, μέσα από τα μάτια του παιδιού, που ήταν τότε ο συγγραφέας.

Μια τέτοια είναι αυτή που περιγράφει πόσο βαθιά ριζωμένη ήταν στην καθημερινότητα, την ιστορία και την παράδοση των Ποντίων η Παναγία Σουμελά:

Στην πλευρά του βουνού σκαμμένο το μονοπάτι –κάτω γκρεμός και βούιζε το ποτάμι– κατέβαινε, όμως άφοβα η γιαγιά και μάζευε εκείνα τα χρυσοκίτρινα λουλουδάκια που μύριζαν τόσο όμορφα και τα βάζαμε ξερά πλάι στα εικονίσματα

όλο τον χρόνο.

-Της Παναγιάς τα δάκρυα.

-Και γιατί γιαγιά, τα λέμε της Παναγιάς τα δάκρυα; Γιατί παιδάκι μου... «όνταν εσταύρωσαν τον Χριστόν οι Εβραίοι, η Παναγία έκλαιεν κι' όπου έσταζαν τα δάκρυά της φυτρώνανε λουλούδια, να αυτά».

-Επέρασεν η Παναΐα από εδώ;

-Επέρασεν!

Αυτό τόλεγε με μεγάλη σιγουριά η γιαγιά –καμμιά αμφιβολία δεν υπήρχε– πως ήταν δυνατόν, άλλωστε, να μην είχε περάσει η Παναγιά από εκεί, αφού μέναν ακόμη τα δάκρυά της ανθισμένα, κι' αφού πέρα εκεί, στις άγριες βουνοκορφές, υπήρχε και το μοναστήρι της –της Παναγίας Σουμελά– και το άγιο εικόνισμά της, που τόσα θαύματα είχε κάνει;

Βρισκόταν τάχα κανένας χριστιανός που να μην ήξερε την ιστορία εκείνου του μοναστηριού; Αν ήταν δυνατόν!

Όλοι το ξέρουν ότι εδώ κι' αιώνες, καθώς περνούσε μια φορά με τον στρατό του από κει ένας άγριος σουλτάνος, είδε το μοναστήρι κρεμασμένο εκεί ψηλά, στην αγκαλιά του Θεού, απόρησε και ρώτησε:

-Αλλάχ, Αλλάχ, τ' είναι εκείνο εκεί;

-Μοναστήρι χριστιανικό, ω, πολυχρονεμένε μας, του είπαν.

Θύμωσε ο σουλτάνος και διέταξε:

-Να το κάψετε αμέσως!

Τρέχουν οι άνθρωποί του να το κάψουνε, αλλά την ίδια στιγμή πέφτει ξερός ο σουλτάνος, χτυπιέται και βγάζει αφρούς από το στόμα.

-Έλεος, έλεος αμάν!... φωνάζει, σταματάτε, μη το πειράζετε το μοναστήρι.

Δεν κάψαν το μοναστήρι οι άνθρωποί του και ο σουλτάνος αμέσως έγινε καλά κι’ έδωσε καινούργια διαταγή να το χρυσώσουνε όλο, κι’ αυτό και την εικόνα της Παναγιάς. Και από τότε, όλοι οι σουλτάνοι μαθαίνοντας τα θαύματα της Παναγιάς, όλο και του δίναν τιμές και δικαιώματα κι’ έτσι η Παναγία η Σουμελά έζησε απείραχτη μέσα στους αιώνες. Αυτά κι’ άλλα πολλά, τέτοια πολύ χοντρά παραμύθια, έλεγε η γιαγιά. Αλλά και πάρα πολλές αλήθειες.

Καμάρι ήταν του ελληνισμού η Παναγιά η Σουμελά κι’ εκεί στην Κρώμνη –το φημισμένο για την εξυπνάδα και την παλληκαριά του ορεινό χωριό– όνειρο τώχε ο «Κρωμέτες»

Κρωμέτες σκύλ’ υιός είμαι

Κανέναν κι φοούμαι

Στην Σουμελάν την Παναγιάν

θα πάω να στεφανούμαι!...

Αλλά είχε και το ποτάμι της η Παναγιά που δεν κουραζόντουσαν να τραγουδάνε οι κεμεντσετζήδες:

Η Παναΐας το ποτάμ’

ερούξεν η κλειδίτσα μ’

Τι πλήθος, Θεέ μου, μαζευόταν εκεί κάθε χρονιά -Δεκαπενταύγουστο- απ’ όλο τον Πόντο και την Ρωσία και τι τραγούδια και χοροί και κεμεντζέδες και νταούλια, μέρες ολόκληρες, κι’ οι καλόγεροι να έχουν ετοιμασμένα τα καζάνια με τα φαγιά και τα ψωμιά, να τραβάνε τις κάμες οι λεβέντες ζιπκαλήδες για την «σέρα» και δόστου χοροί και τουφεκιές και κουμπαριές ν’ αντιλαλάνε την χαρά της Ρωμιοσύνης.

Λέει η γιαγιά κι’ ο πιτσιρίκος ακούει και τα βλέπει όλα –με το μυαλό του– θαμπωμένος.